

**Colocviul Internațional *FILOLOGIA MODERNĂ*:
Realizări și perspective în context european, ediția a V-a**

Institutul de Filologie al AȘM a organizat, în perioada 12-13 octombrie 2011, ce-a de-a V-a ediție a Colocviului Internațional *FILOLOGIA MODERNĂ: Realizări și perspective în context european* cu genericul *Reprezentări identitare în discursul lingvistic și literar actual*.

La lucrările Colocviului au participat aproximativ 80 de cercetători lingviști și literați, atât de la centre de cercetare, universități și licee din Republica Moldova: Institutul de Filologie al AȘM, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, Liceul „Petru Rareș” din Soroca, Revista „Limba Română”, cât și de la centre de cercetare, universități și licee din România: Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București, Universitatea „Titu Maiorescu” din București, Universitatea „Hyperion” din București, Universitatea „Spiru Haret” din București, Universitatea Tehnică de Construcții din București, Universitatea „Mihail Kogălniceanu” din Iași, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Universitatea din Oradea, Liceul „Lucian Blaga” din București, Liceul Teoretic „Octavian Goga” din Sibiu.

Lucrările colocviului au demarat cu ședința în plen, avându-i ca raportori pe acad. Mihai Cimpoi (Chișinău), dr. hab. Vasile Bahnaru (Chișinău) și dr. hab. Andrei Țurcanu (Chișinău).

După ședința plenară inaugurală, au avut loc prezentări de comunicări și dezbateri în cadrul celor cinci secțiuni:

- ◆ *Literatură și identitate;*
- ◆ *Configurații ale identității în literatura română din Basarabia;*
- ◆ *Configurații ale identității în literatura română din Basarabia în perioada sovietică și postsovietică;*
- ◆ *Limbă și identitate;*
- ◆ *Discursul lingvistic: configurații identitare.*

Demersul a reușit să adune în cadrul secțiunilor *Limbă și identitate* și *Discursul lingvistic: configurații identitare* 22 de titluri de comunicări, dintre care au fost prezentate 12, axate pe fenomenul identitar sau prezentând niște rezultate individuale ale cercetărilor efectuate în domeniile de specialitate.

Dr. Galaction Verebceanu, ca urmare a cercetărilor întreprinse, realizează un studiu intitulat *Vechi manuscrise românești ale cârșilor populare depozitate în fosta Uniune Sovietică*.

Sunt descrise două manuscrise de carte populară: *Sandipa*, adică povestea lui Chir-împărat, ms. rom. scris de „Ioan Crăciun, din ținutul Dorohoiu ot Ștefănești la velea 1798, maiu în 1” și depozitat la Biblioteca Națională a Rusiei în fondul Grigorovici cu nr. 824 (66) și *Alexandria*, ms. rom. din fondul 301, nr. 817, trecut în registrul Institutului de Manuscrise al Bibliotecii Naționale a Ucrainei „V. I. Vernadski” din Kiev cu titlul în limba rusă *Skazanie ob Aleksandre Makedonskom*, și scris la 1790 la Chișinău de către Ștefan din Putna.

Autorul, bazându-se pe limba textelor, care „reflectă deopotrivă atât fenomene lingvistice de tip nordic (moldovenești sau cu precădere moldovenești), cât și fenomene lingvistice localizabile în zona sudică (muntenisme sau preponderent muntenisme), situație ce caracteriza limba română de la sfârșitul veacului al XVIII-lea, parcurgând perioadă de tranziție de la româna veche la cea modernă”, pledează pentru cercetarea și, foarte important, punerea textelor în circuitul științific sub forma unor ediții.

Factori extralingvistici privind apariția unităților polilexicale stabile (UPS) în limba română îi oferă posibilitatea doamnei **dr. Angela Savin** de a aprofunda cercetarea asupra UPS și să ajungă la concluzia că toate unitățile polilexicale stabile se pot diviza în două grupuri mari: *autohtone* și *străine*. Autoarea este de părere că UPS din a doua grupă trebuie considerate ca fiind generale unui număr mai mare de limbi, iar celelalte UPS trebuie privite ca fiind indigene, chiar dacă corespondentele lor se află și în alte limbi.

Ecaterina Pleșca abordează *Muntele și identitatea în condițiile invaziilor străine*, pornind să dezvăluie faptul de la *Biblie* încoace. Pe baza cercetărilor efectuate, autoarea afirmă că muntele a servit drept refugiu și adăpost pe timpul invaziilor străine. Stăpâniți de autohtoni, munții rămân a fi niște fortărețe ostile, ferecați pentru cotropitori, devinind un factor conservator al identității de neam și de limbă.

Pornind de la premisa că figurile morfologice, care contribuie la formarea eufemismelor, nu au fost obiectul unui studiu în limba română **Oxana Chira** pune în discuție *Figurile morfologice – mijloc de exprimare eufemistică*. Autoarea face o sistematizare a acestor fenomene lingvistice – *eufemisme* - exprimate destul de des prin: abrevieri, reduplicări, deraieri lexicale, calambururi, afereze, sincope, apocope, exemplificându-le suficient.

Identitatea patrimoniului toponimic românesc vine în continuarea preocupărilor domnului **dr. hab. Anatol Eremia**, privitoare la asemănarea denumirilor de locuri și localități de pe ambele maluri ale Prutului. Sub toate aspectele lingvistice numele topice din spațiul pruto-nistean prezintă trăsături comune cu cele din restul teritoriului dacoromân, încadrându-se astfel în sistemul toponomastic general de limbă și cultură românească. Identitatea numelor topice în spațiul populat de români rezidă, în primul rând, în unitatea limbii, culturii și tradițiilor poporului nostru. Mediul social-istoric și economic comun, modul de viață similar, condițiile fizico-geografice și naturale asemănătoare sunt factorii care au generat, de asemenea, crearea acelorași denumiri și modele structurale în nomenclatura topică românească. Circa 800 de localități din cele aproximativ 2000 de așezări umane din Basarabia, existente în prezent, adică 40 la sută, au denumiri identice sau asemănătoare cu peste 2350 de așezări de pe teritoriul actual al României, din numărul total de 13.500 de sate și orașe.

Studiul lui **Alexandru Cosmescu** *Construcția discursivă a identității* este bazat pe analiza discursului, aducând în actualitate ideea că identitatea nu este ceva „dat” din exterior – o esență, ci este construită cu mijloace discursive, în interacțiunea verbală, moment-cu-moment, în primul rând prin intermediul narațiunilor personale. Autorul prezintă câteva aspecte teoretice privind construcția identitară, bazându-se atât pe fenomenologie și analiza discursului, cât și pe două analize de text, descifrând modul în care se construiește/proiectează o identitate în poezia contemporană.

Dr. Viorica Țurcanu, pornind de la premisa că, costumul popular are, alături de limbă, obiceiuri, tradiții, ritualuri, datini și sărbători, un rol deosebit de important în afirmarea și dezvoltarea conștiinței naționale, identității etnice, pune în discuție *Portul popular – izvor important pentru studierea identității etnice*. Portul popular moldovenesc – marca costumului, emblema de recunoaștere, de identificare a unui etnos, reprezintă un semn distinctiv prin care populația majoritară s-a individualizat față de naționalitățile conlocuitoare.

Dr. Petru Butuc, în *Româna literară: național vs universal*, urmărește, din perspectivă istorică și comparată teoria limbilor literare, care este una complexă și uneori chiar contradictorie, deoarece o limbă literară, deși reprezintă un aspect al limbii naționale, totuși în formarea ei ca limbă de cultură națională, se subordonează anumitor condiții generale, universale. Româna literară a trecut printr-un mecanism de apariție, evoluție și dezvoltare asemănător limbilor de cultură din Europa. Ea trece, mai întâi, prin faza de promovare și răspândire, apoi prin cea de gramaticalizare și, în cele din urmă, la modernizarea ei continuă.

Dr. Lidia Colesnic-Codreanca îl prezintă pe *Dimitrie Sulima - recenzent al primei Gramatici a limbii române din Basarabia (1840)*. Autoarea trece în revistă contribuția cărturarului Dimitrie Sulima, arhiepiscop al Basarabiei (1821-1844), la dezvoltarea limbii române (Dimitrie Sulima este considerat autorul anonim al primului manual de gramatică, tradus din rusește și editat la Chișinău în 1819 cu titlul *Scurtă Russască Gramatică cu tălmăcire în limba Moldovenească pentru ucenicii Seminariei Chișinăului și a altor școli din Basarabia*), dar face referire și la recenzie, publicată în 1840, despre gramatica lui Iacob Ghinculov *Nacertanie pravil valaho-moldavskoi grammatiki*, editată la St. Petersburg și înaintată de către autorul recenziei la concursul pentru premiile „Demidov”. D. Sulima, în avizul său, scrie că autorul gramaticii merită mulțumire pentru munca depusă la elaborarea „regulilor gramaticii valaho-moldovenești, în condițiile unei absolute insuficiențe de manuale în limba valaho-moldovenească, capabile să contribuie la o cunoaștere profundă și multilaterală a limbii valaho-moldovenești. Ghinculov cel dintâi (...) a pătruns profund în aceste reguli, le-a deschis dându-le claritatea, conținutul și ordinea necesară”.

Dr. hab. Alexandru Dâru, în *Sintaxema și semnificația categorială a cuvântului* demonstrează faptul că opoziția semnificativ categorială dintre formele nominative ale cuvintelor autosemantice poate fi extinsă și asupra formelor sintactice (/sintaxemelor) ale acestuia. În astfel de situații opoziția semnificativ-categorială se instituie între forma nominativă a cuvântului, pe de o parte, și forma lui sintactică, pe de alta.

Dr. Viorica Răileanu pune în discuție *Numele: marcă în configurarea și „distanțarea” identității* și susține că numele constituie una dintre cele mai importante, dacă nu prima „sursă” de identitate în relațiile cu lumea. Numele funcționează ca interfață

a imaginilor și reprezentărilor în autodefinire, care raportate la contextul specific în care au luat naștere se transformă în mărci identitare, dar nu și în cazul când începem să ne dedăm, ca în vremuri idolatre, viselor, poveștilor absconse, superstițiilor, starurilor, modei timpului și societății, dând nume la întâmplare.

Prin analizarea simbolurilor heraldice ale unor blazoane din armorialul francez, alături de cele ale vechilor steme și sigilii românești **Mihaela Ștefănică** aduce în atenție *Însemne heraldice în Franța și în România – ca marcă identitară*, dorind să reliefeze identitatea celor două popoare romanice. Însemne heraldice ca leul, floarea (crin sau rozetă), pasărea (Phoenix sau acvila), turnul, crucea, care apar atât pe blazoanele franceze, cât și pe stemele și sigiliile românești prezintă, așa cum susține autoarea, asemănări, dar și deosebiri de structură și de interpretare. Convingerea autoarei este că acest demers va contribui la trezirea și întărirea sentimentului de apartenență la marea familie europeană.

Cele mai multe comunicări în secțiunile de literatură s-au axat pe problematica identității narative, poetice, naționale, culturale etc. și a relaționărilor care se stabilesc în cadrul acestor fenomene. Identitatea literară este condiționată de factorul politic, consideră **dr. Felix Narcis Nicolau**, avertizând asupra pericolului manipulării literaturii prin intermediul politicului. Mai mulți cercetători: **dr. hab. Ion Ciocanu**, **dr. Catrinel Popa**, **Andreea Drăghicescu**, **Anatol Moraru**, **dr. Olesea Ciobanu** s-au referit la relația literatură-politică, disociind despre scriitorii care au pactizat cu politica în perioada sovietică și care au fost consecințele acestui compromis. Dinamicile identitare ale literaturii abia ieșite din totalitarism le semnalează, în cazul romanului, **dr. hab. Ion Ciocanu**, iar în cazul dramaturgiei **dr. Viorica Zaharia**. Constituirea în poezia opzecistă basarabeană a unei noi paradigme literare eliberate de factorul ideologic este subiectul comunicării dlui **dr. Grigore Chipere**.

O linie productivă de dialog au deschis-o comunicările despre identitatea literară în condițiile globalizării culturale și a europenizării galopante. Despre crizele și dilemele identitare ale postmodernității au vorbit **dr. hab. Aliona Grati**, **dr. Maria Alexe**, **Ludmila Șimanschi**. Devierile identitare au fost urmărite atât în plan sincron, cât și în cel diacronic. Identitățile literare problemantizante vin, în special, din romanul interbelic, prin inadaptați și parveniți, personaje la care s-a referit **dr. Galina Anițoi**, sau prin personajul dublu, analizat de **Cristina Robu**.

Identitate vs alteritate este subiectul abordat în comunicarea dlui **dr. hab. Anatol Gavrilov**, care transpune această dualitate într-o filozofie a dialogului. O deschidere ontologică a problemei identității naționale a basarabeanului a oferit-o comunicarea dlui **dr. hab. Andrei Țurcanu** cu referire la poezia **Doinei Postolache**. Identitatea trucată este o alternativă la cea fisurată în chingile istoriei și desemnează psihologia țaranului „hâtru”, pe care a analizat-o dl **dr. Victor Cîrîmpei**.

Disocierile teoretice asupra problemei identitare au fost însoțite de analizele pe texte concrete, expuse de **dr. hab. Alexandru Burlacu**, **dr. hab. Elena Prus**, **dr. Olesea Gârlea**, **dr. Lilia Porubin**, **dr. Vlad Caraman**, **dr. Timofei Roșca**, **dr. Tatiana Butnaru**, **Vitalie Răileanu**, **Ștefan Sofronovici**, **Ioana Pele** (Țindzilonis), **Diana Cebotari** etc.

Prin efortul comun al participanților, au fost asigurate circulația de idei și dialogul științific eficient, care vor antrena, sperăm, și alte abordări ale problematicii identitare.

V. RĂILEANU, N. CORCINSCHI

Institutul de Filologie